

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 3. mail 2016. a istungi päevakorrapunkti 2 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Komisjoni istungile oli kutsutud AS Tallinna Sadama juhatuse liige ja finantsjuht Marko Raid.

Artur Talvik

Kui kaua sa oled AS Tallinna Sadamaga seotud olnud ning mis ajast AS Tallinna Sadama finantsjuht?

Marko Raid

1997. aastal alustasin raamatupidamise osakonnas. Algusaastate töö oli, kui sadamad olid eraldi, raamatupidamise arvestuse tsentraliseerimine. Olen olnud juhtimisarvestuse osakonna juhataja ning finantsjuht alates 2006. aastast.

Artur Talvik

Kes sind tööle kutsus?

Marko Raid

Sandor Liive.

Artur Talvik

Olid finantsjuht kümme aastat.

Marko Raid

Tuleb nii välja.

Artur Talvik

Finantsjuht ei ole juhatuse liige?

Marko Raid

Siiamaani ei ole olnud jah.

Artur Talvik

Kuidas teil juhatusega alluvussuhe on? Kui sina tegid mingi ettepaneku, siis kas see oli juhatusele nagu „piibel“?

Marko Raid

„Piibel“ kindlasti ei ole. Juhatus allkirjastab otsused ja lepingud. Juhatus teeb ka ettepanekuid nõukogule. Isikute inforuum on juba erinev, kes kui palju teab. On ilmselt asju, mida kooskõlastaja ka ei pruugi teada. Igaüks vaatab asju oma „mäta“ otsast ja juhib teda puudutavatele asjadele tähelepanu. See kas juhatus ettepanekuid arvesse võtab või mitte, siis sellepärast juhatus ongi, et tema lõpuks vastutab ja otsustab. Lõppotsuse tegi juhatus kahekesi koos.

Artur Talvik

Kas kõik suuremad finantstehingud käisid sinu juurest läbi? Kas oli ka selliseid asju, kus sinuga üldse ei konsulteeritud?

Marko Raid

Minu kui finantsjuhi asi on tagada, et tehingud oleksid finantseeritud. Loomulikult ma olen tehingutega kursis, aga see ei tähenda seda, et neile tehingutele kuuluks alati minu poolehoid, või et iga tehing oleks minu hinnangul õige. Kui me räägime näiteks Botnica soetamisest, siis tegemist on aktsionäri sooviga, mis on ellu viidud. Meie ei kaalunud sisemiselt seda, kas see on hea mõte või mitte. Kui nõukogu otsuse teeb, siis see tuleb ellu viia.

Artur Talvik

Kas oli selliseid juhtumeid kus sina finantsjuhina ütlesid, et näiteks see tehing on AS Tallinna Sadamale kahjumlik?

Marko Raid

Kindlasti olen tähelepanu juhtinud. Üks teema puudutab näiteks sildumisteenuse üleandmist. Juhtisin tähelepanu sellele, mis oleks ettevõttele majanduslikult mõistlik sisseostukulu tase. Prokuratuur uurib muu hulgas ka antud teemat. Botnica puhul meil ei olnud ettevõtte sisest kompetentsi hinnata asja, mis ei ole meie põhitegevus ning sellest tulenevalt on kogu selle valdkonnaga tegelemise risk hästi suur. Iga äritehingu puhul saab hinnang olla täpselt nii hea kui hea on sisendinformatsioon. Kui näiteks ehitada kaid, siis meil on sarnaseid asju olnud ja oskame paralleelsele tõmmata. Kui rääkida täiesti uuest teenusest ja öeldakse, et me saame hakkama nii- või naasuguste kuludega, siis kas usud seda ütlejat või mitte. Mida kvaliteetsem on sisendinfo, seda kvaliteetsem on sellel põhinev otsus. Loomulikult on olnud kohti, kus on olnud erinevaid arvamusi. Ka nõukogus on diskussiooni mõttes olnud erinevaid seisukohti.

Jaanus Karilaid

Kellele finantsjuht allus?

Marko Raid

Finantsjuht ja kommertsjuht allusid Ain Kaljurannale ning Allan Kiilile allusid ehitusjuht ja infrastruktuuri halduse juht.

Artur Talvik

Kas sa oskad veel mõnda tehingut mainida, kus sa tajusid, et sinu seisukoht oli erinev poliitilisest korraldusest?

Marko Raid

Kogu praaminduse teema on väga suur operatsiooniline risk. Riski osas ei tähenda see seda, et mul on radikaalne vastu arvamus. Otseselt tehinguid ma ei oska välja tuua. Kui näiteks on tegemist mingi kommertslepinguga, siis mina läbirääkimistel ei osalenud. Finantsjuhina ma ikka mõtlen, kas saaks näiteks kindluse mõttes tagatise tehingule juurde. Selliseid diskussioone on küll Ain Kaljurannaga olnud. Mina ei saa öelda, et ma keeldun tehingust. Olen oma arvamuse öelnud ja soovitusi andnud ning lõppotsuse teeb ikkagi juhatus.

Jaanus Karilaid

Sul ei ole vetoõigust?

Marko Raid

Ei ole jah.

Jaanus Karilaid

See on kaks poolt. Ühelt poolt kas tehing on tark või mitte ja teine pool on see, et kas on korruptsiooni. Üks oli Botnica ost ja praamide osas me ei tea, kas see läheb kahe aasta jooksul maksumaksjale kallimaks maksma või ei lähe. See on veel läbi arutamata ja läbi vaidlemata protsess. Finantsjuhina sa pidid töötama koos kahe juhatajaga, kes on sattunud korruptsiooniskandaali. Kas sa probleeme täheldasid ka varem? Näiteks pannakse raha kõrvale, küsitakse endale hüvesid. Muidugi see ei ole otseselt finantsjuhi ülesanne neid asju märgata.

Marko Raid

Kui AS Tallinna Sadam teeks selliseid tehinguid, siis seda ma märkaksin. Kui näiteks maksame millegi eest ja teenust vastu ei saa. See, mida uurimise käigus praegu käsitletakse on see, et kas endised juhatuse liikmed on saanud mingite tehingutega paralleelselt kõrval hüvesid väljapoolt. Ma ei tegele töövälise jälitustegevusega. Ma ei käinud Ain Kaljuranna ning Allan Kiiliga ühistel üritustel ega teadnud nende elustandardit.

Jaanus Karilaid

Sa olid kümme aastat tehingutega seotud. Sina ei jäänud hammasrataste vahele ja oled tänaseks juhatuse liige. Järelikult nende tegevus oli nii konspiratiivne ning seda ei olnud finantsjuhina võimalik märgata.

Marko Raid

Mina ei saanud seda märgata ning ei olnud võtnud eraldi eesmärgiks seda märgata väljaspool asutust.

Henn Põlluaas

Kui palju oli tehinguid, mis ei pruukinud olla niivõrd kahjumlikud kui just olid mõttetud, mis tehti poliitilisel surveel? Teame, et on sõlmitud lepinguid, mida on 20-30 korda muudetud. Kas oli midagi mis hakkas silma?

Marko Raid

Lepingu muutmises ei ole ju midagi kriminaalset. Kõik olulisemad lepingud käisid läbi nõukogu. Lepingu muudatused on juba nõukogu poolt heaks kiidetud. Lepingute osas on kontroll ülevalt poolt olnud.

Henn Põlluaas

On küll lepinguid, mis on läbi käinud nii juhatuse kui ka nõukogu, aga on ka selliseid lepinguid, mida hiljem on korduvalt muudetud ilma nõukogu heakskiiduta.

Artur Talvik

Pikkade tähtaegadega rendilepingutest on juttu olnud.

Marko Raid

Saan tagamõttest aru. Konteksti mõttes suures pildis ei ole selles midagi väga eriskummalist. Pikad rendilepingud on seotud Esteve-ga, mis tegutseb Paldiski Lõunasadamal. Paldiski Lõunasadamal maa ei kuulunudki pikka aega AS Tallinna Sadamale. Muugal anti maa hoonestusõigusele. Sinna tehti 30. aastane või pikem leping peale. Paldiskis maad ei saanudki hoonestusõigusele anda ja sellest tulenevalt tehti pikaajaline rendileping. See ei ole kahtlane mittemingilgi kujul. Pikkade rendilepingutega oli toona vaikiv kokkulepe, et neid nõukogus ei arutata. Vahest nõukogu informeeriti, aga neid ei võetud nõukogu otsusena vastu. Objektivsetel põhjustel tehti pikki rendilepinguid ja hiljem on neid tõesti korduvalt muudetud. Olukord on olnud teine. Muuga sadamasse on mahtunud rohkem operaatoreid. Esteve on Paldiskis olnud aktiivsem erinevates valdkondades. Sellest tulenevalt on neile platse juurde antud või tagasi võetud ning korrigeeritud kasutusse antud alade suurust.

Artur Talvik

Kaitsepolitsei uuris AS Tallinna Sadamat juba varem. Mingid kahtlused Ain Kaljuranna suhtes olid juba varem enne kui suur lugu juhtus. Kas see hetk ei pannud häirekellasid käima, et mingid jamad võisid toimuda?

Marko Raid

Mina lähtun sellest, et kui inimene ei ole süüdi tunnistanud, siis ma ei saa eeldada, et ta on süüdi. Mulle ei ole öeldud, kas midagi leiti või ei leitud, kas asi on kahtlane või mitte. Ma ei saaks öelda, et Ain Kaljurand on rohkem kahtlane kui näiteks Igor Kleiner. Mõlemad on äriinimesed. Ei ole võimalik neile peale vaadates öelda, et kumma jagatud informatsioon on objektiivsem.

Jaanus Karilaid

Finantsjuhina sa viisid ellu nõukogu ja kahe juhataja korraldusi ja nende taht. Kas kaalutusõigust finantsjuhil ei olnud, et öelda, milline võimalikest tehingute variantidest valida?

Marko Raid

Mul ei olnud vetoõigust. Mul oli õigus teha ettepanekuid. Lõppsõna jääb ikkagi tehingu tegijale.

Jaanus Karilaid

Millega eristub uus apoliitiline nõukogu varasemast? Kas töömetoodika, töösse suhtumine on teistsugune?

Marko Raid

Kindlasti võib välja tuua selle, et Urmas Kaarlep arvestusvaldkonna asjatundjana tajub ja oskab paremini kasutada sisekontrolli võimalusi, milleks on nõukogul auditikomitee. Nimest ei ole kasu, oluline on kui komitee täidab oma funktsiooni. Selleks, et midagi juhtida peab teadma kuidas see töötab, mida saab kätte ja mida mitte. Selline teadlikkus on kindlasti kasulik. Ma ei oska paralleele tuua, sest ma pole juhatuse liikmena varasema nõukoguga koostööd teinud. Ma ei tea, milline oli kommunikatsioon juhatuse ja nõukogu vahel ning kui palju need organid olid üksteisest sõltumatud.

Jaanus Karilaid

Kas sa nõukogu istungitel ei käinud?

Marko Raid

Käisin. Kohapeal oli diskussiooni, aga tihti tundus, et oli asju, mis olid varem läbi konsulteeritud juhatuse ja nõukogu liikmete poolt omavahel. On normaalne kui arutelud toimuvad ka väljaspool nõukogu koosolekut. Nõukogusse tulevad inimesed, kes on juba eelnevalt kujundanud oma arvamuse ning omavad oma seisukohta. Seda protsessi, mis toimus enne nõukogu laua taha istumist, ma ei tea. Nägin seda, mis toimus nõukogu koosolekul kohapeal. Juhatus peab nõukogule oma idee maha müüma ning nõukogu kontrollima, et seejuures midagi lubamatut ei toimuks.

Jaanus Karilaid

Kas sa väidad, et uus nõukogu ei sekku juhatuse igapäeva töösse?

Marko Raid

Mina küll ei ole tunnetanud, et keegi sekkuks.

Jaanus Karilaid

Kas ühendust võetakse, küsitakse?

Marko Raid

Mitte oluliselt.

Jaanus Karilaid

Mis on uue nõukogu lisandväärtus? Ma saan aru, et ühel inimesel on finantsasjades parem tajus. Kas töömehoodika, läbipaistvus jne on uue nõukogu puhul parem kui see oli eelmisel nõukogul?

Marko Raid

Ei saa öelda, et uus nõukogu on parem selles ja selles.

Jaanus Karilaid

Sellest ainult ei piisa, et vahetada inimesed välja. Kui stabiilne on omaniku tahe?

Marko Raid

Omaniku tahet ei saagi ette teada. Küsimus on selles kas nõukogu on erapooletu hindaja või kallutatud hindaja. Peale vaadates ei saa öelda kas inimene on ebaaus või mitte ja kas uus inimene on parem kui eelmine. Selleks peab olema rohkem teavet. Ma ei ole juhatuse liikmena eelmise nõukoguga koos töötanud. Ma ei saa adekvaatset hinnangut anda. Ma tean, et endised juhatuse liikmed nõukogu esimehega aktiivselt suhtlesid, arutasid nõukogu päevakorrapunkte. Minul sellist suhtlus nõukoguga ei olnud, läksin nõukokku ja seal siis seletasin.

Jaanus Karilaid

Millised nõukogu liikmed juhatuse liikmetega tihedamalt suhtlesid?

Marko Raid

Ain Kaljurand ja Allan Kiil näiteks Neinar Seliga. Nad arutasid nõukogu koosoleku punkte läbi. Ma ei tea kui palju nad telefoni teel konsulteerisid. Minul otsest suhtlust ei olnud.

Jaanus Karilaid

Räägitakse, et Kalev Lillol ja Remo Holsmeril oli tihe kontakt juhatajatega.

Marko Raid

Ma ei tea Kalev Lillo kohta. Nõukogu esimehega suhtlemine on loomulik. Neinar Seli käis esindusisikuna tihti välisvisiitidel kaasas. Kas seal midagi arutati, mis informatsiooni vahetati või anti suuniseid, seda ma ei oska öelda.

Artur Talvik

Kas kõik olulisemad lepingud käisid sinu laualt läbi?

Marko Raid

Käisid läbi need lepingud, kus me võtsime rahalisi kohustusi või saime tulusid. Minu kui finantsjuhi asi oli tagada see, et raha on olemas asjade tegemiseks, on olemas eelarve ja anda hinnangut tulu poole pealt. Näiteks kui midagi tundus olevat alla turumäära, siis ma küsisin üle. Läbirääkija on kommertsdivisjon koos Ain Kaljurannaga. Minu jaoks oli kummaline aspekt see, et tihti Ain Kaljurand ja Allan Kiil suhtlesid ja otsustasid võtmeklientidega asju ilma, et keegi juures oleks olnud. Valdkonna- või ärisuuna juht peaks aga selliste asjadega minu arvates kursis olema. Mina niimoodi ei käituks.

Tiina Ojasalu

Kuidas lepinguliste läbirääkimiste protsess oli? Kas valdkonna spetsialiste ei võetud kaasa?

Marko Raid

Vahel võeti, vahel mitte. Botnica osas olen ühe korra Soomes käinud. Siis oli hind juba läbiräägitud. Arutluse all oli see kuidas me tehingu ära teeme. Rääkisime tehnilistest asjadest mitte sellest, mis tasemel mingi number peaks olema. See ei olnud otseselt minu valdkond. Mina ei olnud klientidega kohtumise juures, kus lepiti hindu kokku. Minu valdkonda kuulub see, et kas tehinguks on raha olemas või mitte.

Henn Põlluaas

Kas oskate tuua näiteid, kus te oleksite pidanud juures olema, aga ei võetud?

Marko Raid

Minu enda jaoks on informatsiooni olnud piisavalt. Näited puudutasid rohkem kommertsinimeste ehk ärisuunajuhtide kaasamist kliendiga kohtumiste juurde. Seal oli olukordi kus toimusid näost näkku kohtumised teise lepingupoole juhatuse liikmetega ja lepiti tingimustes kokku. Kommertsinimesed oskaksid paremini tehingute lõikes näiteid tuua kui mina.

Artur Talvik

Kas sind võeti kaasa ka Poola ja Türki?

Marko Raid

Käisin Poolas pärast seda kui *diil* oli tehtud.

Artur Talvik

Kas *diili* tegemise ajal ei käinud?

Marko Raid

Ei. Allan Kiil läks koos Asko Pohlaga Poola ja Türki läbirääkimisi pidama. Ühel päeval peeti nii läbirääkimisi, kui ka sõlmiti leping. Lepingut nägime mingil hetkel e-maili teel. Mina tegelesin rohkem tasumise ja raha poolega. Asko Pohla oli juriidiline nõustaja selle lepingu juures.

Jaanus Karilaid

Kas maja sees teil lepingu sõlmimise kompetentsi ei olnud?

Marko Raid

Ei. Tegemist oli laeva ehituse lepinguga. Nägime sellist lepingut esimest korda. Ma oleksin võinud kaasa minna, aga abi sellest ei oleks olnud. Üks päev käidi Türgis ja teine päev Poolas ja asi oli tehtud.

Jaanus Karilaid

Asko Pohla vend on AS Tallinna Sadama partner teises ettevõttes.

Marko Raid

Jah. Tõnis Pohla on Esteve nimeliste ettevõtetega seotud. See ettevõtte on Paldiski Lõunasadamas operaator või stividor, kes tõstab laevadele kaupa ja ladustab seda ning organiseerib transporti.

Jaanus Karilaid

Kuidas Botnica finantseerimine toimus?

Marko Raid

Suures pildis me finantseerime ettevõtet. Ettevõttel on projektid kuhu raha läheb ja kust raha tuleb. Me peame asjad kokku panema. Vahest on väär ettekujutus, et me finantseerime näiteks dividendi laenuga, sest dividend on üks suur väljamakse. Kui on vaja maksta 50 miljonit välja ja kassas seda summat ei ole, siis selleks on vaja raha võtta teisest kohast laenuna peale. Laenuga sa finantseerid ju põhimõtteliselt proportsionaalselt kõiki väljaminekuid, mis sul on. On üks ühele raske öelda, kas me Botnicat finantseerime selle või tolle tehinguga. Meil on kaks pank, Euroopa Investeerimispank ja Põhjamaade Investeerimispank, kes teevad projekti finantseerimist. Neile me tavaliselt saamegi anda mingi suurema summaga projekti finantseerida. Botnica jaoks oleme Põhjamaade Investeerimispankast võtnud osa summa osas laenu. Ülejäänud summa oleme finantseerinud erinevatelt kommertspankadelt.

Jaanus Karilaid

Kui kaua võttis aega taotluse ettevalmistamisest vastuse saamiseni?

Marko Raid

Kommertspangad reageerivad kiiremini. Kevade lõpus oli teada, et on mõte Botnica osta. Sügisel toimus tehing. Kuu ajaga on võimalik raha kommertspangast kätte saada. Alguses finantseerisime 2 korda 25 miljonit kommertspankadest ja siis pärast refinantseerisime 25 miljonit Põhjamaade Investeeringuspangaga. Euroopa Investeeringuspangas läks menetlemisest kuni raha laekumiseni aega 8-9 kuud. Põhjamaade Investeeringuspangas läheb umbes 3-4 kuud ideest toetuseni.

Artur Talvik

Ernst & Young Baltic AS tegi Euroopa Investeeringuspanga jaoks auditi, kus oli mitu etteheidet Paldiski ja Muuga hangete kohta.

Marko Raid

Isiklikult mul on raske mitme etteheitega samastuda. Osad etteheited tunduvad mulle naeruväärsed, mis minu jaoks devalveerivad selle aruande seisukohti. Näiteks nähti karjuvat huvide konflikti selles kui meie ehitusjuhi abikaasa töötas meie ettevõttele ühe pakkumise teinud ettevõttes administratiivsel kohal. Teine etteheide oli selline, et Eesti riigihangete seadus mingit asja lubab, aga Leedus see ei ole lubatud, seetõttu see ei ole *best practice*. Meie lähtume ikkagi Eesti seadustest. Asja tuum, mida ka Riigikontroll on käsitletud ja kus ei ole veel lõplikku selgust ning milles KPMG teeb erikontrolli, seisnes selles, kas ehitusprotsessi käigus vahetati mingeid asju välja nii et keegi võttis vahelt raha. Minule tundus asi veenev, mis seal tehtud oli. Mina ei usu, et keegi midagi lubamatult kõrvale oli pannud.

Artur Talvik

Kas Riigikontrolli audit oli sinu jaoks ka ebaenev?

Marko Raid

Me oleme erinevatel seisukohtadel või Tarmo Olgol on täiendavat informatsiooni mida minul ei ole. Mina olen aru saanud, et Tarmo Olgo jaoks oli oluline see, et tehniline lahendus justkui ei või muutuda. Mina sain aru, et kui ma ehitan kaid, siis ma võin seda ehitada ühe kui ka teise projektplaani järgi peaasi, et parameetrid, kandevõime, pikkused ja sügavused ei muutu. Tehniliselt võib lahendada üht- või teistmoodi. Oluline on see, et mida me oleme tahtnud on tagatud. Kohtusin väidetava ehituse projektijuhi Kikasega. Mina olin sadamas samal ajal tööl ja nägin, mis asutuse sees toimus. Hr Kikas ütles, et tema teadis ka täpselt miks midagi tehti. Mul ei tekkinud usaldust inimese suhtes, kes väitis asju minust paremini teadvat, ise nende juures viibimata. Minu emotsionaalne hinnang on see, et ta oli oma väidetes suhteliselt loominguiline. Seda seetõttu ta ka muuhulgas väitis mulle asju, mille kohta ma kindlasti teadsin, et need ei olnud tegelikult nii.

Artur Talvik

Kuidas sa meile Rail Garanti asja kirjeldad?

Marko Raid

Transiidikeskus on olnud konteinerite käitlemisel monopol ja oleks hea olnud kui keegi veel oleks konkursil osalenud. Toimus konkurss. Nii Transiidikeskus kui Rail Grant tegid pakkumise. Transiidikeskusele oli olemasolev terminal, mille võimsus oli kui ma ei eksi 400 000 konteinerit aastas, millest nad tol hetkel käitlesid 150-200 000. Transiidikeskus tegi pakkumise,

et kõik kaup, mis 200 000 üle tuleb on uus kaup. Tegelikult ju ei ole. Olemasoleva terminali võimsus on täitmata. Pigem hakkas Transiidikeskus oma pakkumisega trikitama. Rail Garantil olemasolevat sidet meiega ei olnud ja ta tegi uuele osale pakkumise. Siis toimus hindamine, võttes arvesse mh seda, et Transiidikeskusel olid olemasoleval terminalil juba enne lubatud mingisugused mahud millega me olime juba arvestanud. Sama kauba jaoks ei ole ju mõtet teha kahte kaid. Pakkumiste võrdlemise tulemusena oli Rail Garanti pakkumine parem.

Artur Talvik

Rail Garanti oli väidetavalt *offshore* firma, kellel ei olnud käivet.

Marko Raid

Rail Garant oli väga eksisteeriv Venemaa transpordiettevõtte, kellele oli muuhulgas oma suur vagunipark kaupade vedamiseks Venemaa raudteel.

Artur Talvik

Jah, aga ta oli selle jaoks teinud tütarettevõtte.

Marko Raid

Jah, Eestisse tegi tütarettevõtte. Igal vene ettevõtjal on *offshore* firma. Muuga sadamas tegutsev DBT terminal, mis siia maani väga hästi tegutseb, kuulus ka *offshore* firmale. Selles et vene ettevõtja omand jooksis *offshore* ei olnud midagi eriskummalist. Partneri riski maandamiseks käisid nõukogu liikmed Venemaal Rail Garanti omanikega kohtumas. See ei olnud selline asi, mis kuskil nurga taga vaikselt kokku lepiti.

Artur Talvik

Miks see nässu läks?

Marko Raid

Minu teada Rail Garanti kolmel omanikul läksid ühise äriajamise mõttes „suusad risti“. Lõpuks nad loobusid Eesti projektist. Ma ei tea detaile. Fakt on see, et Rail Garantil oli Venemaal kaup olemas. Nad tõesti vedasid seda kaupa. Nad oleksid kaupa saanud vedada näiteks Peterburi sadama asemel läbi Tallinna. See oli nende pakkumise puhul oluline argument.

Jaanus Karilaid

Milline oli finantsjuhi kokkupuude auditikomiteega?

Marko Raid

Auditikomitee koosneb nõukogu liikmetest. Ettevõtte esindajat seal ei ole. Siseauditi osakond on põhimõtteliselt see, kes on muu hulgas nõukogu ja auditikomitee käepikendus. Kui juhatus ja nõukogu tahavad mängida mingit kokkumängu, siis sa ju ei taha saata siseauditit midagi uurima. Räägin praegu teoreetiliselt. Põhimõtteliselt eeldades, et kui seal ei ole tehingu teostamisel huvide konflikti, siis nõukogu läbi auditikomitee ja viimane omakorda läbi siseauditi peaks suunama neid kontrollitoiminguid, mis ettevõttes tehakse. Mis on sealhulgas suunatud ka sellele, et kontrollida seda, mida juhatus teeb. Näiteks kas tehingud mis juhatus teeb, kas seal on midagi, mis peaksid nõukogu kompetentsi kuuluma aga ei ole nõukogusse viidud.

Jaanus Karilaid

Kas auditikomiteel oli positiivne lisandväärtus ettevõtte arengule? Leiud, tähelepanekud?

Marko Raid

Minu arust mida auditikomitee piisavalt ei teinud oli see, et ta ei juhtinud siseauditit. Auditikomitees arutati eelnevalt läbi nõukogus arutusele tulevad küsimused. Nõukogu koosolekuks täiendati materjale ja tuldi nõukogu ette rohkem viimistletud materjalidega. Seda funktsiooni auditikomitee täitis päris hästi. See oli nagu nõukogu istungile eelnev eelistung.

Artur Talvik

Üks kuulatav on väitnud, et AS Tallinna Sadam oleks võinud tuksuda nii-ehk-nii, et pigem poliitilised otsused vähendasid AS Tallinna Sadama kasumit. Kas see väide on õige? Kas AS Tallinna Sadam oleks võinud suuremat kasumit teenida? Näiteks Paldiski kai ja Saaremaa sadam.

Marko Raid

Saaremaa sadam on jah selline projekt, kus majasiseselt ei oldud väga entusiastlikud. Tagant järgi on lihtne öelda, mis investeeringud oleks võinud jätta tegemata. Söeterminali otsus oli tol ajahetkel väga mõistlik. Kes oleks võinud arvata, et foon muutub nii radikaalselt. Botnica osas on küsimus, kas riik vajab jäämurde võimekust või mitte. Kui jäämurdjat tahame, siis kontseptsioon on minu arust mõistlik. Küsimus on selles, kas hange on olnud piisavalt läbipaistev. Otsus kui selline, oli mõistlik ja kes oleks jälle näinud seda ette, et naftahinnaga juhtub see, mis juhtus. Jäämurdmine üksi ei olegi tuluprojekt, kuid see tuli lahendada. Täna oleme jõudnud sinnani, et see soetatud laev on niivõrd keeruline, et seda ei saa väga hästi ka lihtsalt kai äärde seisma panna. Kui laev suvel tööd ei saa, siis püsikulu on päris suur.

Jaanus Karilaid

Kuidas sa sellele vaatad, et fantoomtöötajatele maksti raha? Näiteks Aivar Urm, Jüri Saar.

Marko Raid

Töölepinguid sõlmis Ain Kaljurand. Need ei käinud kooskõlastamisel.

Jaanus Karilaid

Aga jälg pidi ju ikkagi kuhugi maha jääma?

Marko Raid

Jah. Kuigi mina ka ei osanud öelda, kas ta realselt osutab mingit teenust või mitte, sest ma ei olnud selle töö tellija ega kontrollija.

Jaanus Karilaid

Kas see ei olnud auditikomitee ülesanne avastada selliseid asju? Kes selle oleks pidanud avastama?

Marko Raid

Mina teadsin, et on olemas Aivar Urm, aga ma ei teadnud, kas või millal temaga on tööleping peatatud. Jüri Saar pidi meile mulle teadaolevalt osutama teenust. Mina seda ei kontrollinud, kas ta teenust ka realselt osutab, sest see teenus ei olnud minu valdkonnas.

Jaanus Karilaid

Kas sa tead, kas tehti mingeid teenuseid või mitte?

Marko Raid

Minu teada ta (Jüri Saar) ei ole tahtnud seda kommenteerida.

Jaanus Karilaid

Kas fantoomtöötajaid oli kaks või rohkem?

Marko Raid

Rohkem me ei ole tuvastanud.

Artur Talvik

Etteheiteid on selles osas, et läbinähtamatud on tütarfirmade tütarfirmade tütarfirmad ning kuidas sealt raha välja läheb. Kas seal ei ole fantoomi olnud?

Marko Raid

On olnud küsimusi, kuidas toimub tütaretevõtete juhtimine ja protsesside korralduslik toimimine.

Jaanus Karilaid

OÜ TS Shipping oli näide, kus keskmine palk oli 4000 EUR ja juhatuse esimees sai üle 8000 EUR palka.

Artur Talvik

Minu küsimus oli ettevõtete tüharetevõtete läbipaistvusest. Palgad võivad suured tõesti olla, aga see kes neile arveid esitab ja miks arved on, kas neid kontrolle tüharetevõtetele ei tehta?

Marko Raid

Põhimõtteliselt on tüharetevõtetes oma juht ja protseduurid. Suures pildis me kontrollime. Meil on eelarve, mida me arutame, vaidleme läbi. Hankimise mõttes on neil oma valdkonna spetsialist, kes teab kust ja kuidas hankida. Seal on ka küsimus, kes on riigihankekohuslane, kes ei ole. Kas tüharetevõttele see kohustus alati laieneb või mitte. Kõiki tehinguid ei vaata ükski inimene emaettevõttest läbi. Jüri Saare ja Aivar Urmi kulud olid marginaalsed. Kui räägime suurtest asjadest nagu näiteks Botnica, siis seal käib jutt miljonitest.

Jaanus Karilaid

OÜ TS Shipping'us on 42 töötajat keskmise palgaga 4000 EUR, juhatuse esimees sai 8000 EUR palka. Kas see teema läks AS Tallinna Sadama nõukogu koosolekule, kas seal neid küsimusi arutati? Kuidas otsus tehakse?

Marko Raid

Kuna tütarettevõtjad lähevad konsolideeritud eelarve sisse, siis sellega tegeleb ka emafirma ja tema nõukogu. Botnica eelarvet on eraldi ka nõukogus arutatud. Keskmine palk oli arvestatud ilmselt 2014. aastal, kui käidi suvel Kara meres tööl. Töö oli tagatud. Hetkel me vaidleme selle üle, kuidas saaks palkasid alandada.

Jaanus Karilaid

Kuidas toimub OÜ TS Shippingu finantseerimine praegu?

Marko Raid

Jäämurde osas on 10-aastane leping. Ainult jäämurde lepinguga saadud rahast ettevõtte ennast ära ei majanda. Kui jäämurdja osteti siis küsime, mis opereerimiskuludega me peame arvestama. Veeteede Amet saatis Allan Kiili vahendusel selle peale jäämurdja Tarmo opereerimiskulud. Me leidsime, et see on kahtlane. Näiteks 60 000 eest aastas jäämurdjat remontida tundus vähe olukorras, kus jäämurdja ise osteti 50 milj EUR eest. Panime 60 000-le eelarves kõvasti raha juurde. Tegelikult tuli välja, et eeldatud ja tegelikud kulud olid sellele vaatamata nagu öö ja päev. Need olid täiesti teistsugused. Olen nõus, et jäämurdja on väga keeruline. Näiteks sa ei saa parvlaevadelt viia meeskonda üle Botnicale, mis on ka põhjus, miks on tehtud parvlaevade jaoks eraldi ettevõtte. 3000-4000 eurose palgaga kapten Botnica peal lihtsama manöövri teeb võib-olla ära, kuid offshore tööd ei tee. Siis ongi põhimõtteline küsimus, kas me hoiame Botnica offshore valmidust või lööme sellele käega, st hoiame meeskonda, mis ainult jääd suudab murda.

Jaanus Karilaid

Kas palk tiksuh inimesele nii, et isegi kui 5 kuud istutakse kai ääres saavad üle 4000 EUR kuus palka?

Marko Raid

Algusest peale oli kokkulepe, et talveperioodi palk on madalam ja suveperioodi palk on kõrgem, s.o kui ollakse offshore töödel. Eelmisel aastal (2015) palgad külmutati kuna suvel tööd ei olnud. Hoiti talveperioodi palka. Näiteks kui kapten sai 10 000, siis nüüd sai vist 6000. Madalamatel astmetel on väiksemad vahed. Sel aastal on näha, et olukord ei ole paremaks läinud. On kokkulepitud, et tulla veelgi enam palkade osas alla. Kuni tööd ei ole, siis on talvepalk ja see on ka alla lastud 10 või enam protsenti.

Jaanus Karilaid

Kus palgaotsuseid tehakse?

Marko Raid

Üldkulu mõttes OÜ TS Shippingu nõukogu, töötaja tasemel OÜ TS Shipping juhataja. Praegu olen nõukogus mina, Valdo Kalm ja Ahti Kuningas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist.

Jaanus Karilaid

Kes seal nõukogus enne oli?

Marko Raid

Allan Kiil, Ain Kaljurand ja mina olen ka seal alati olnud. Informatsioon toimuvast jõuab lõpuks emattevõtte nõukogusse ikkagi konsolideeritud numbritena sisse. Informeeritud on neid küll, aga eraldi iga otsust nõukogus ei arutata.

Artur Talvik

Kui kiiresti see välja tuli, et nendest tasudest mis Veeteede Amet maksab, et sellest ei piisa?

Marko Raid

See tuli välja niipea kui mehi hakati laeva peale panema. Praktiliselt kohe peale ostu. Sellele vaatamata võimaldas siis planeeritud suvine töö planeeritud kasumit saada. Sama leping, mis Ülo Eerol õnnestus saada kokku neljaks aastaks, oleks taganud äriplaani täitmise. Kui asi oli offshore tööde osas 2014 lõpus laiali lagunenu, siis kai ääres seismise jaoks ikka on see väga kõva kulu.

Henn Põlluaas

Kas ma sain õigesti aru, et kui Botnica hangiti, siis selle asemel, et soomlastelt eksploatatsioonikulu küsida esitati hoopis Tarmo eksploatatsioonikulud?

Marko Raid

Jah.

Henn Põlluaas

Kas seda tegi Allan Kiili?

Marko Raid

Tema kaudu me seda küsisime. Ettevõttes meil ju valdkonna kompetentsi ei olnud. Küsimus oligi, kust me siis info saame. Kes oskaks avaldada mingit objektiivset arvamust.

Jaanus Karilaid

Infosüsteemide ja personaliosakond allub sulle. Selle alla kuuluvad fantoomtöötajad ja infosüsteemide kokku jooksmise probleem.

Marko Raid

Infosüsteemide kokku jooksmise tõttu läksid kaduma töömaterjalid. Sellist asja nagu meil juhtus on väga keeruline täiesti ära hoida. Kaks töötajat, kes pidi vastutama selle eest, et *backup* toimiks, ei olnud piisavalt hoolsad ning kõrvaldamata oli ajutiselt tekkinud tehniline rike. Neid inimesi meil enam tööle ei ole.

Jaanus Karilaid

Kui palju AS Tallinna Sadamas töötajaid on?

Marko Raid

300 ringis.

Tiina Ojasalu

Kas teil on mõtteid kuidas nõukogu peaks juhatust kontrollima? Kas juhatuse töö peaks olema formaliseeritum, kirjeldatud kellega ja mille üle on läbirääkimisi peetud? Kas juhatuse peaks koostama näiteks lepingupartneritega läbirääkimiste käigu kohta memosid?

Marko Raid

Otsustusladvik ei tohiks olla nii kitsas. Inimesi peaks rohkem otsustusprotsessi kaasama. Täna tegeleme sellega, et identifitseerida parandusmeetmed. Kindlasti oleks mõistlik juurutada seda, et tehingute kooskõlastajate ettepanekud kooskõlastamise käigus peaksid alati olema kirjalikult fikseeritud. Kui juhatuse midagi ei tee vastavalt altpoolt antud soovitudele, siis juhatusel võiks ka olla kohustus see kirjalikult fikseerida. Just kaalutluse koha pealt, et miks juhatuse tegi just sellise otsuse. Täna oleme nõukoguga läbi rääkinud otsustuspädevuse piire. Siseauditi kaudu saab asju teadlikult kontrollida. Lõpuks kõik taandub ikkagi inimestele. Me ei tohi bürokraatiaga tappa protsessi. Siis ei tee keegi enam mitte midagi. Kõik peab olema mõistlikus tasakaalus. Kui inimene näiteks oma huvisid ei deklareeri, siis seda me ka ei suuda kontrollida, kes ja kus varjatud huvi omab. Mul ei ole täpset vastust sellele, et kuidas teha „kuulikindel“ maja. Küsimus taandub protsessis osalevate isikute usaldusväärsusele ja sellele, kuidas seda kontrollida.

Üleskirjutuse koostanud:

Ege Heinla
Uurimiskomisjoni konsultant

Üleskirjutuse üle vaadanud:

Marko Raid
(e-mail: 10.05.2016)